

การเชื่อมโยงองค์ความรู้ข้าว จังหวัดนครปฐม

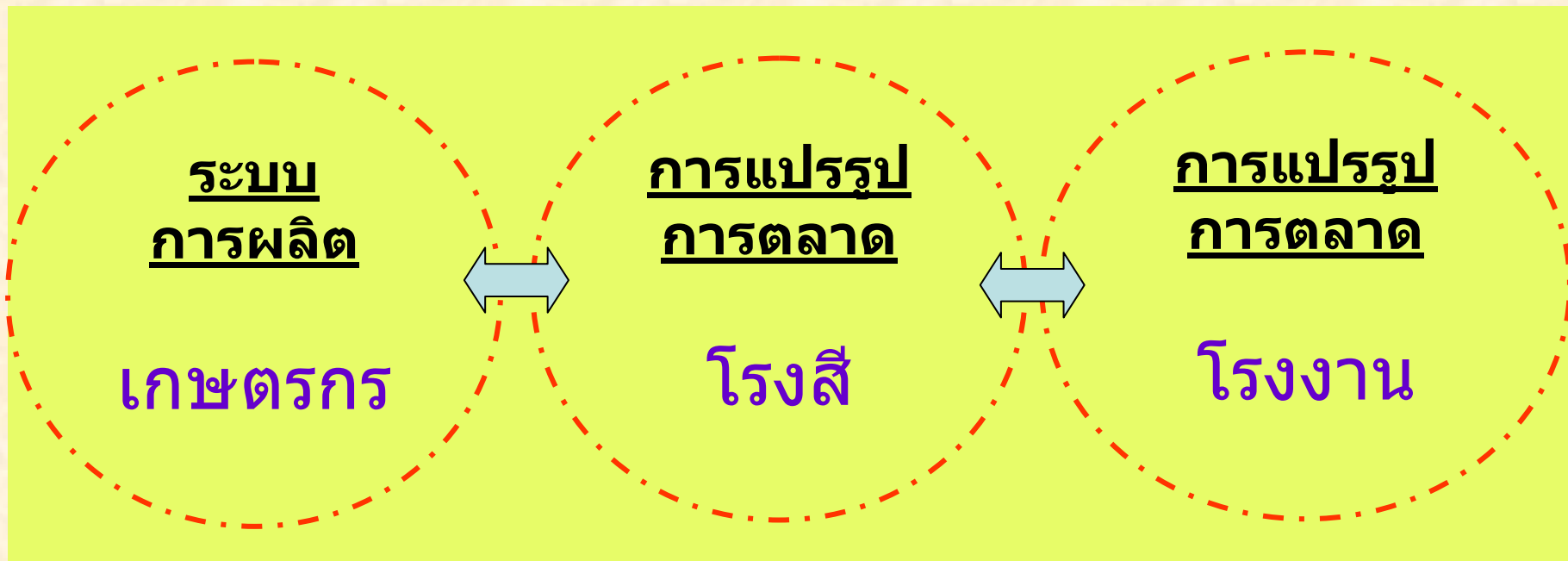
ผศ.ดร.สันติ ศรีสวนแดง
รศ.ดร.พ้องพรรณ ตรัมย์มงคลกุล
อ.อารีรัตน์ ภาคพิธเจริญ
ภาควิชาการพัฒนาศาสตร์พยาบาลมนุษยและชุมชน
คณะศึกษาศาสตร์และพัฒนศาสตร์
มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วิทยาเขตกำแพงแสน

กรอบแนวคิด

◀ **สำรวจความรู้ที่มี**

◀ **ดูความต้องการความรู้**

◀ **หาแนวทางการเชื่อมต่อกำหนดความรู้**

แนวทางการวิจัย

สำรวจความต้องการความรู้:
เรื่อง? ติดขัดอย่างไร? เจื่อนไข?

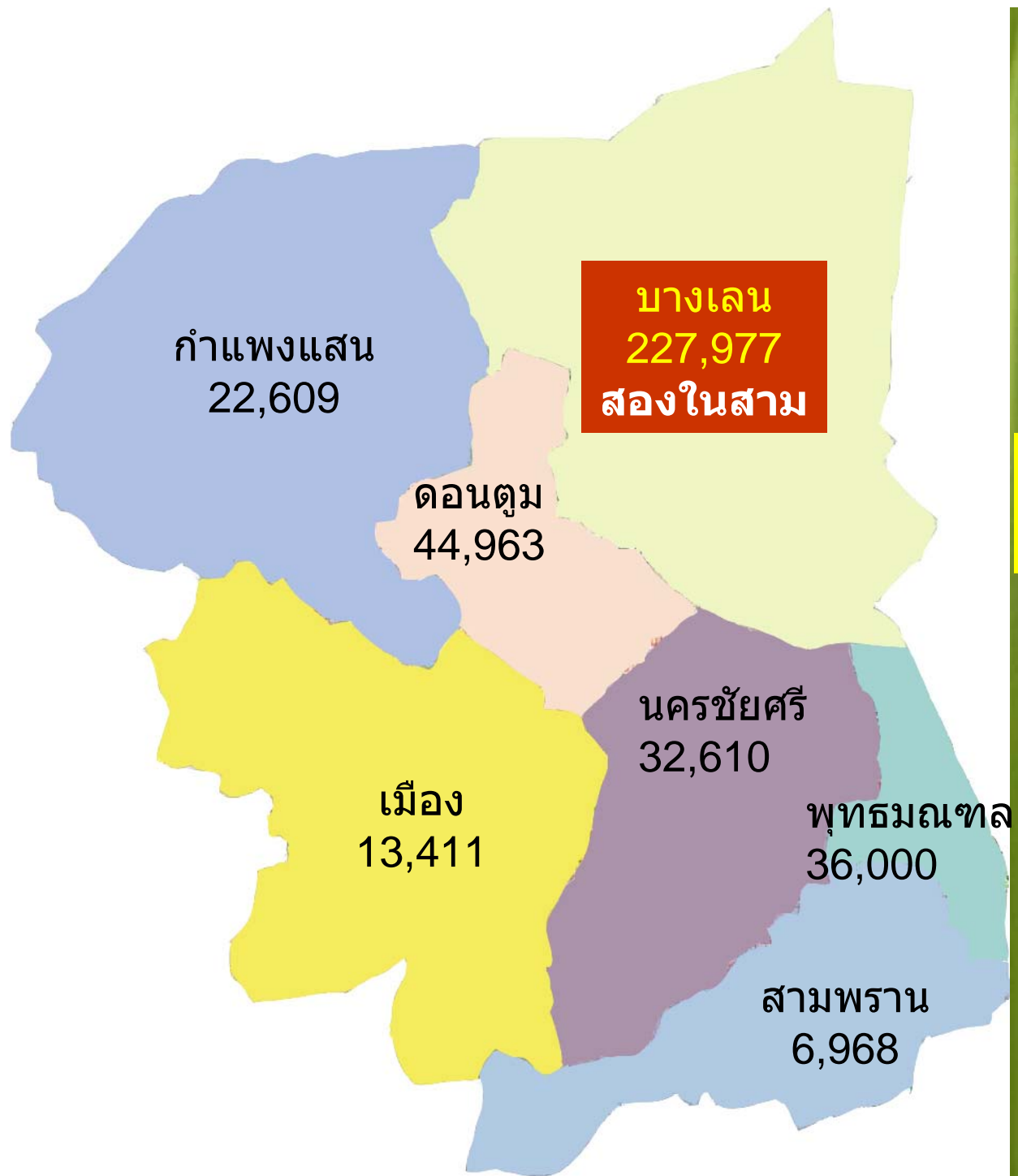
แนวทางการเชื่อมต่อ
ความรู้

สำรวจความรู้เรื่องข่าว:
ใคร? ทำอะไร? ทำอย่างไร?

รูปแบบการเชื่อมต่อ
ความรู้ข่าว

เรื่อง? วิธีการ-ช่องทาง?
ใคร? บทบาทอย่างไร?

เวทีระดมความคิด

พื้นที่ศึกษา

พื้นที่ปลูกข้าว

ปลูกข้าว 44.35 %
ของพ.ท.การเกษตร

จำนวนโรงสี
104

จำนวนโรงงาน
28 โรง

พื้นที่ศึกษาหลัก

ผู้ให้ข้อมูล

เกษตรกรทำนา

- ต.บางภาษี 30 คน
- ต.มหาสวัสดิ์ 20 คน
- ต.บางระกำ 20 คน

เจ้าของโรงงาน

โรงงาน 4 แห่ง
อ.สามพราน

เจ้าของโรงเรียน

- โรงเรียนขนาดใหญ่ 2 แห่ง
- โรงเรียนขนาดกลาง 2 แห่ง
- โรงเรียนขนาดเล็ก 2 แห่ง

เส้นทางสินค้าข้าว

กลุ่มธุรกิจและสถาบันที่เกี่ยวข้องกับข้าว

ภาพรวมในการทำนา

ระบบจ้างทำนาทุกขั้นตอน มีกลุ่มคนหนุ่มรับจ้างทำ

ทำนาผืนใหญ่: ลงทุนเช่าที่นาเพิ่ม

ธุรกิจทำนาครบวงจร: ลงทุนซื้อเครื่องทุ่นแรง ทำนา
ข้ามจังหวัด

ใช้พันธุ์ข้าวผลผลิตสูงสำหรับนาหว่านน้ำตม ข้าวอายุ
สั้น

ความรู้ในการทำนา

ใช้เครื่องทุ่นแรงในการทำนาทุกขั้นตอน

▶ รถตีนตะขาบติดจอบหมุน รถดำนา รถพ่นยา-ปุ๋ย รถเกี่ยวหวด(เก็บเกี่ยว)

ความรู้ในการทำนา

ใช้เครื่องทุ่นแรงในการทำนาทุกขั้นตอน

▶ รถตีนตะขาบติดจอบหมุน รถดำนา เครื่องพ่นยา-ปุ๋ย รถเกี่ยวนวด(เก็บเกี่ยว)

ข้อมูลเฉพาะพื้นที่: นิคมเศรษฐกิจพอเพียงมหาสวัสดิ์

- ระบบการทำนา
 - พื้นที่ 352 ไร่ เป็นที่ลุ่มจัด ทำนา 2 ครั้ง/ปี
 - ผลิตเพื่อขาย โดยพยายามนำแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงมาปฏิบัติ
 - ลดการใช้สารเคมี ปรับปรุงดินให้สมบูรณ์
- ศักยภาพ
 - พื้นที่อนุรักษ์เพื่อการเกษตร
 - พื้นที่ท่องเที่ยวเชิงนิเวศเกษตร เชื่อมต่อกับโรงสีชุมชน
- ความรู้
 - ที่มีอยู่: การใช้ปุ๋ยชีวภาพ ลดต้นทุน บำรุงดิน
 - ที่ขาด: การพัฒนาพันธุ์ข้าว การจัดการโรงสีชุมชน
- ปัญหา
 - การขยายตัวของเมือง ปัญหาน้ำเสีย น้ำท่วม
 - พันธุ์ข้าวปลูกคุณภาพดีไม่พอ

ข้อมูลเฉพาะพื้นที่: บางระกำ

- ระบบการทำนา
 - ทำนาไม่พักนา ระบบจ้างทำนาเต็มที
 - มีชุมชนหมู่บ้านรับจ้างทำนาทุกขั้นตอน เป็นธุรกิจรับจ้างทำนา
 - มีโรงงานผลิตปุ๋ยอินทรีย์บางระกำทำรายใช้เอง
 - ผลิตเพื่อขาย ปรับตัวเข้าสู่วิถีอินทรีย์ค่อนข้างชัดเจน
- ศักยภาพ
 - องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นสนับสนุนการทำนา: ผลิตปุ๋ย ทำลานตาก ผลิตเมล็ดพันธุ์
 - การรวมกลุ่มเข้มแข็ง ผู้นำเข้มแข็ง กลุ่มส่งเสริมอาชีพบางระกำเพื่อการเกษตร
- ความรู้
 - ที่มีอยู่: การผลิตปุ๋ยอินทรีย์ ชื่อ บางระกำทำราย
 - ที่ขาด: การตรวจสอบคุณสมบัติของน้ำหมัก การใช้น้ำหมักชีวภาพที่เหมาะสม
- ปัญหา
 - ขาดแรงงานในการทำนา
 - พันธุ์ข้าวปลูกคุณภาพดีไม่พอ ต้องซื้อข้าวถุงขาว

ข้อมูลเฉพาะพื้นที่: บางภาชี

- ระบบการทำนา
 - ทำนา 2 ครั้ง ที่ลุ่ม
 - ลดต้นทุนด้วยการผลิตปุ๋ยใช้เองและแจกจ่ายในกลุ่ม
 - ผลิตเพื่อขาย ใช้สารเคมีการเกษตรเป็นหลัก พยายามปรับเข้าสู่วิถีอินทรีย์บ้าง
- ศักยภาพ
 - พื้นที่นำร่องทดลองเทคโนโลยีการปลูกข้าว: แก้วเกษตรจาก ม.เกษตรศาสตร์
 - ศูนย์สาธิตการทำนาข้าวเพื่อลดต้นทุน
- ความรู้
 - ที่มีอยู่: การผลิตปุ๋ยชีวภาพ กลุ่มโรงงานปุ๋ยในชุมชน
 - ที่ขาด: การพัฒนาพันธุ์ข้าวที่เหมาะสม
- ปัญหา
 - น้ำท่วมพื้นที่
 - พันธุ์ข้าวปลูกคุณภาพดีไม่พอ

ความรู้ที่มีอยู่

การสำรวจ

ความรู้

ความรู้ที่ขาด

การผลิตพันธุ์ข้าวจากพื้นที่อื่น: ภาครัฐ ภาคเอกชน เกษตรกร

ความรู้ที่มีอยู่

ข้อค้นพบ > พันธุ์ข้าว

ความรู้ที่ขาด

การจัดการข้าวพันธุ์ดี
สู่เกษตรกร

การจัดการให้เอกชน
ผลิตเมล็ดพันธุ์

การพัฒนาพันธุ์ข้าว
ที่เหมาะสมกับพื้นที่:พื้นที่
น้ำท่วม ข้าวเอกลักษณ์
ท้องถิ่น ข้าวอายุสั้น
ผลผลิตสูง

การทำนาหว่านน้ำตม

การลดต้นทุน

การหมักฟาง

การผลิตปุ๋ยอินทรีย์

การจัดการข้าววัชพืช

ความรู้ที่มีอยู่

ข้อค้นพบ ➤ การผลิตและการจัดการนา

การใช้สารเคมี-อินทรีย์

แบบผสมผสาน

เทคโนโลยีที่เหมาะสม
(ลดต้นทุน แก้ปัญหา)

ความรู้ที่ขาด

ระบบนารวม

การจัดระบบนา

การหมักฟางให้เร็วขึ้น

พันธุ์ข้าวเหลือมฤดู

ระบบนาเชิงท่องเที่ยว

การผลิต-ใช้รถเกี่ยวขนาดข้าว

รถพ่วงยาพันธุ์ไทย

การใช้-ดัดแปลงเครื่องท่อนแรง

ความรู้ที่มีอยู่

ข้อค้นพบ > เครื่องท่อนแรง

ความรู้ที่ขาด

การพัฒนามาตรฐานรถเกี่ยวขนาด
ความปลอดภัย ขนาด ประสิทธิภาพ

การพัฒนารถดำนานา
(ต้นทุน ระยะปลูก)

การลดความชื้นในข้าวเปลือก

นวัตกรรมการแปรรูปข้าว

ความรู้ที่มีอยู่

ข้อค้นพบ > ผลผลิตและการจัดการ

การจัดการ
โรงสีชุมชนอย่างยั่งยืน

ความรู้ที่ขาด

การสร้างเอกลักษณ์
ของสินค้าข้าว

การสร้างมูลค่าเพิ่มข้าว

เวทีข่าว: แนวทางการเชื่อมโยงความรู้

ข้อเสนอแนะ

1. แนวทางการเชื่อมโยงความรู้ตลอดเส้นทาง
 - เรื่องอะไร...
 - ทำอย่างไร...
 - ใครทำ...
2. การจัดการเชิงนโยบายของจังหวัด
3. แนวทางการวิจัยต่อไป

1 พันธุ์ข้าว

ความรู้ที่ขาด หรือปัญหาที่มี	จะแก้ตรงไหน? อย่างไร? โดยใคร?		
	☞ เกษตรกร	☞ ภาครัฐ	☞ ภาคเอกชน
<p>1.การจัดการข้าววัชพืชอย่างต่อเนื่องทั้งระบบ</p> <p>2. การเลือกใช้พันธุ์ข้าวที่เหมาะสมกับพื้นที่ฤดูกาล 3. เมล็ดพันธุ์ข้าวไม่พอเพียง ไม่ตรงความต้องการ</p> <p>4.การใช้เมล็ดพันธุ์ตามการโฆษณา ตามกระแสไม่ทราบคุณสมบัติและที่มาของพันธุ์ข้าวอย่างแท้จริง</p>	<p>1.รวมกลุ่มผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวภายใต้การสนับสนุนจากกรมการข้าว กระจายเมล็ดพันธุ์ใช้ภายในกลุ่ม</p>	<p>1.รับรองการผลิตเมล็ดพันธุ์ของเอกชน, กลุ่มเกษตรกร</p> <p>2. จัดสรรงบประมาณเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ สร้างกระแสให้เข้าใจเรื่องคุณสมบัติของพันธุ์ข้าวที่เหมาะสมกับพื้นที่</p> <p>3. องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ร่วมกับศูนย์เมล็ดพันธุ์ ราชบุรี จัดหาพันธุ์ข้าวที่มีคุณภาพให้เกษตรกรในราคาที่เหมาะสม</p> <p>4.จัดการระบบพันธุ์ข้าวให้ชัดเจน เกษตรกรสามารถรับรู้ได้ง่าย ทราบแหล่งที่มาที่ไป</p>	<p>1. ผลิตเมล็ดพันธุ์ภายใต้การรับรองของกรมการข้าว</p>

2 การผลิตและการจัดการนา

ความรู้ที่ขาด หรือปัญหาที่มี	จะแก้ตรงไหน? อย่างไร? โดยใคร?		
	☞ เกษตรกร	☞ ภาครัฐ	☞ ภาคเอกชน
<p>1.ขาดเทคโนโลยีการผลิตที่เหมาะสมกับพื้นที่</p> <p>2.ระบบนาเป็นแบบต่างคนต่างทำทำให้ควบคุมข้าววัชพืช และศัตรูพืชยาก</p> <p>3. ต้นทุนในการทำนาสูง</p>	<p>1.ร่วมทำวิจัยเชิงปฏิบัติการกับนักวิชาการในการพัฒนาเทคโนโลยีที่เหมาะสมกับพื้นที่ เช่น เทคโนโลยีการย่อยสลายข้าววัชพืชในนา</p> <p>2. การรวมกลุ่มจัดการนาร่วมกันเป็นแปลงใหญ่เพื่อลดการระบาดของข้าววัชพืช และศัตรูข้าว</p>	<p>1. วิจัยพัฒนาจุลินทรีย์ให้สามารถย่อยสลายฟางได้เร็วขึ้น หรือย่อยสลายข้าววัชพืชได้</p> <p>2.การพัฒนาวิธีการใช้สารป้องกันกำจัดศัตรูข้าวที่ผสมผสานเคมีกับอินทรีย์อย่างเหมาะสม สอดคล้องกับสภาพการผลิต</p> <p>3. อบต. พัฒนาระบบการทำนาตามศักยภาพของพื้นที่ เช่น การพัฒนาระบบการทำนาในเชิงท่องเที่ยว บริเวณตำบลมหาสวัสดิ์</p>	

3 เครื่องทุนแรง

ความรู้ที่ขาด หรือปัญหาที่มี	จะแก้ตรงไหน? อย่างไร? โดยใคร?		
	☞ เกษตรกร	☞ ภาครัฐ	☞ ภาคเอกชน
<p>1. รถเกี่ยววอดมีขนาดใหญ่ขึ้นเรื่อย ๆ ขาดความปลอดภัยในการขนส่ง</p> <p>2. รถเกี่ยววอดเป็นพาหะของข้าววัชพืช</p> <p>3. รถดำนามีราคาสูง ระยะปลูกไม่เหมาะสมกับพันธุ์ข้าวของกรมการข้าว</p>	<p>1. วิจัยและพัฒนาเครื่องจักรกลการเกษตรร่วมกับนักวิชาการจากศูนย์เครื่องจักรกลการเกษตรแห่งชาติ ม.เกษตรศาสตร์</p>	<p>1. ศูนย์เครื่องจักรกลการเกษตรแห่งชาติวิจัยพัฒนาเครื่องจักรกลการเกษตรโดยพัฒนาโจทย์วิจัยมาจากเกษตรกร หรือต่อยอด เช่น รถพ่นยา</p> <p>2. การกำหนดมาตรฐานการผลิตรถเกี่ยววอด โดยเน้นด้านความปลอดภัย ขนาดที่เหมาะสม และประสิทธิภาพในการทำงาน</p>	<p>1. ผลิตรถเกี่ยววอดข้าวที่มีระบบการจัดการการตกค้างของข้าววัชพืช</p> <p>2. พัฒนารถดำนาให้เหมาะกับพื้นที่ มีประสิทธิภาพสมราคา ระยะปลูกเหมาะสมกับพันธุ์ข้าวที่มีอยู่</p>

4 ผลผลิตและการจัดการ

ความรู้ที่ขาด หรือปัญหาที่มี	จะแก้ตรงไหน? อย่างไร? โดยใคร?		
	☞ เกษตรกร	☞ ภาครัฐ	☞ ภาคเอกชน
<p>1. โรงสีข้าวชุมชนสีข้าวขาวแตกหักมาก</p> <p>2. การสร้างมูลค่าข้าวเพิ่มยังมีน้อย</p> <p>3. การสร้างเอกลักษณ์ของสินค้าข้าว</p>	<p>1. พัฒนาให้โรงสีข้าวชุมชนสีข้าวกล้อง แทนข้าวขาว บรรจุระบบสุญญากาศ</p> <p>2. นำข้าวกล้องมาแปรรูปเพิ่มมูลค่า เช่น ทำข้าวกล้องงอกหุงสดจำหน่ายในพื้นที่</p> <p>3. พัฒนาให้มีตราสินค้ารับรองคุณภาพของสินค้าข้าว</p>	<p>1. วิจัย คิดค้นผลิตภัณฑ์ที่แตกต่างมีเอกลักษณ์ของพื้นที่</p> <p>2. ส่งเสริมและพัฒนา กลุ่มแปรรูปข้าวให้เชื่อมโยงกับวิสาหกิจชุมชน</p> <p>3. การประชาสัมพันธ์ผลิตภัณฑ์ข้าวของจังหวัด โดยจัดตั้งเป็นศูนย์แสดงสินค้าเอกลักษณ์ของจังหวัดนครปฐม</p> <p>4. ส่งเสริมการปลูกข้าวที่ตอบสนองกับโรงงาน</p>	<p>1. สถาบันการเงินร่วมมือกับภาครัฐในการพัฒนา และส่งเสริมให้เกษตรกรปลูกข้าวที่ตรงตามความต้องการของโรงงาน</p> <p>2. สถาบันการเงินให้การสนับสนุนกลุ่มเกษตรกรในการลงทุนแปรรูปข้าว</p> <p>3. โรงงานแปรรูปประสานงานกับทางจังหวัด เพื่อร่วมกันพัฒนาศูนย์แสดงสินค้าข้าวของจังหวัด</p>

การจัดการเชิงนโยบายของจังหวัด

กรอบนโยบาย 4 ด้าน

- การพัฒนานิคมข้าวเฉพาะถิ่น ท้องเที่ยว&แหล่งเรียนรู้
ผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าว ข้าวครบวงจร
- การพัฒนาเทคโนโลยีการผลิตข้าวที่สอดคล้องกับการ
เปลี่ยนแปลงการทำนาที่ใช้แรงงานน้อยลง เทคโนโลยี
สูงขึ้น
- การพัฒนาความเข้มแข็งของกลุ่มเกษตรกร งบการ
ลงทุนเครื่องทุ่นแรง การพัฒนาผลิตภัณฑ์
- การประชาสัมพันธ์เชิงรุก สร้างความรู้ที่ถูกต้อง การขาย
สินค้าข้าว

งานวิจัยที่ควรทำต่อ

- การวิจัยเพื่อพัฒนาเฉพาะถิ่น
(location-specific research)
 - การพัฒนานิคมข้าวในรูปแบบต่าง ๆ ความยั่งยืนบนฐานทรัพยากร
 - พื้นที่ทำนาใกล้เมืองหลวง จัดตั้งเป็นนิคมผลิตข้าวเชิงอนุรักษ์เพื่อการท่องเที่ยวและการเรียนรู้
 - พื้นที่ทำนาที่มีการจัดการระดับดีมาก จัดตั้งเป็นนิคมผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวคุณภาพดีกระจายเมล็ดพันธุ์ภายในตำบล หรือจังหวัด
 - การวิจัยพัฒนาระบบนารวม การลดต้นทุน การจัดการศัตรูข้าว
 - การวิจัยพัฒนาการผลิตข้าวครบวงจร มูลค่าเพิ่ม

งานวิจัยที่ควรทำต่อไป

- **การพัฒนาความเข้มแข็งของกลุ่มชาวนา (human development)**
 - สร้างความสามารถในการเรียนรู้ร่วมกัน ด้วยการใช้กระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการ
 - หนุนเสริม ผลักดัน จากนักวิชาการทางสังคมศาสตร์ เกษตรศาสตร์ ให้ชาวนาแก้ปัญหาของชุมชนด้วยตนเอง

สรุป

พัฒนาคน

กระบวนการเรียนรู้ร่วมกัน

ข้าวดี มีมูลค่าเพิ่ม

พัฒนาพื้นที่

นิคมข้าว, นารวม

พัฒนาเทคโนโลยี

พันธุ์ข้าว, เครื่องทุ่นแรง

A close-up photograph of numerous golden-brown rice grains, likely a variety of rice, arranged in vertical rows. The grains are well-lit, showing their natural texture and color. The background is dark, making the golden grains stand out prominently.

สวัสดี

3 9 2008